

kat, dolgunkat a világban: „Én vagyok az út, az igazság és az élet!“ (Jn 14,6).

A Bibliát értelemmel, érdeklődéssel, tisztelettel és szeretettel kell olvasni. Csak így ragyognak fel számunkra az anyagában rejlő egyetemes és örökérvényű igazságok, melyek a szellemi élet különböző szintjein, különböző módon találtak megfogalmazásra. Így lesz a Biblia éhező lelkünk mindennapi kenyere.

NYITRAI MÓZES

HOGYAN KÉSZÜLÖK A VASÁRNAPI SZOLGÁLATOMRA?

— A papot a szájáért tartják. — Egy fejezet címe *A rög alattban*. Szatírának szánta Balázs Ferenc ezt a népi megállapítást. De bizony így van: létfeltételünk az, hogy mit mondunk a szószéken. A jó egyházi beszéd csak véletlenül születik pillanatnyi ihletés alatt; készülni kell reá, és ha lehet, meg kell írni. A Biblia ismer ugyan nem-író prófétákat is, Jézussal az élen — de szent volt mindenik előtt az Írás és annak minden iotája. És hogy van szentírás, az az író próféták felbecsülhetetlen érdeme.

A szó elszáll, az írás megmarad! Megmarad a leírva elmondott egyházi beszéd a lelkekben is. — A papot a tolláért is tartják! — állapíthatjuk meg. Ahogy megírta a lelkész szószéki beszédét, ahogy rákészült, úgy nő az értéke és úgy veszi komolyan lelkészét a gyülekezet.

Hogy meg kell írni az egyházi beszédet, azt éppen Balázs Ferenctől kellett hogy meghalljam először életemben. Ő vett reá, hogy első egyházi beszédeimet megírjam. Mert szülőfalumnak, Mészkönek jutott az a kitüntetés, hogy az Balázs Ferenc számára a világ közepe legyen. Bejárva a kerek világot, Mészköre került lelkésznek azzal az új világgal a szívében, melyet kialakított a maga és gyülekezete számára. Ennek a benne élő Istenországnak a magvát akarta a mészközi rögök alatt valósággá élelni. Minden idejét, testi és lelki erejét ennek szentelte: hat nap alatt a gyakorlatban, hetedik nap a szószéken. Régi betegsége azonban hamar elhatalmasodott rajta, ágyba került. Nem volt ereje a szószékre felmenni.

Még meg sem kezdtem a teológiát, már rám bízta a mészközi Siont.

A bibliai Mózesnek kevesebb verítékébe került igent mondani az égő csipkebokorból felhangzó elhivatásnak, mint nekem megkezdeni a szószéki szereplést akkor. Éreztem, hogy még Mózesnek le kellett hoznia a ködös magasságból a tízmondatos kijelentést, nekem még szinte gyermekfővel azt fel kell vinnem a szószékre. Súlyos dolog ez s egyben páratlanul komoly és szent élethívatus. Elég lenne nekem, ha csak megtanulnék egy jól megírt beszédet. A legjobb lenne, ha Balázs Ferenc írta nekem, hogy rajtam keresztül is ő beszéljen. Kértem is őt erre.

Ilyen segítséget azonban nem adott. Írjon mindenki a maga tollával. Ne ékeskedjék, vagy szegyenkezzenek idegen tollakkal. Aki más beszédét mondja, elveszti önmagát.

Írnom kellett tehát szószéki beszédet. Engedelmesen, meggyőzötten, becsületből, lelkészem iránti nagybecsülésből. Verítékezve is kitüntette

éreztem magamat. Elhatároztam magamban, hogy írok. De hogyan, mikor és mit írjak?

Hat napon át dolgozni kellett a mezőn és bányában látástól vakulásig. A családi valláserkölcstan szerint azonban vasárnap tilos volt a fizikai munka. Vasárnap délutánjaimat szenteltem hát oda a beszédirásnak. Mindig a következő hétre írtam meg a prédikációmát. Vasárnap este már ott is voltam Balázs Ferencnél lelki terméseim első zsengeivel. Bevezetés, főtétel, altétel és a többi szakkifejezések ismeretlenek voltak előttem. Nem magyarázott beteg lelkésem erről semmit. Nem tartotta fontosnak. Hallottam én jó szószéki beszédeket itthon is, Kolozsváron is vasárnapról vasárnapra. Legyen elég az útmutatónak. Ahogy megírtam, úgy olvastam fel Balázs Ferencnek. Megbeszéltük a kihagyningalókat és a hiányokat. Többször már nem vettem tollat a hét folyamán a kezembe. A gondolatok fizikai munka közben hat napon át érték, zamatosodtak, míg a gyülekezet elé állottam.

Írni nem lehetett mást, csak ami hozzám illik.

Egyszer szeretet és igazság cím alatt írtam beszédet. Nem mondhatam el. Balázs Ferenc szerint nem húszévesnek való tárgy. Egy ilyen témához el kell végezni a teológiát és élettapasztalatokat kell gyűjteni hozzá. Megingathatatlan támaszpontonról beszélni a lelkész. A lelkivilágon sem lehet semmit mozdítani fix pont nélkül.

Írni Balázs Ferenc bíráló tekintete előtt hogy mit jelentett, ahhoz idézek a *A rög alatt*ból: „Mutassa meg a lelkész, miképpen lehet isteni életet élni ma. Vizsgálja a jelen gondját, mutassa meg, hogy a vallás igazságai milyen fényt vetnek a földműves, a gyári munkás, a bányász útjára. A múlt kísértet-istene helyett idézze az örökké élő, világot éltető lelket, s meglátja, hogy a templom is minden vasárnap tele lesz embe-
rekkel [. . .].

Olyan tárgyról beszéljen a lelkész, amelyekről szót válthatna a templomból kijövet a templomkapu előtt is. Tudnia kellene, hogy más úton a hívekhez férközni, őket helyesen befolyásolni nem lehet.“

Azóta hét év híján egy fél évszázada ez az idézet mögöttem áll a szószéken, megidéz ítélszéke elé, tollam hegye alá néz írás közben, szánalommal tekint rám, ha üres helyek vannak a templomban — s lendületet ad olykori elernyedésem láttán.

A vágyam az volt, hogy ebben Balázs Ferencnek a kedvére legyek. Emellett még Szabó Dezső is beleszólt életembe, mondván: — A pap hat nap alatt láthatatlan, hetedik nap érthetetlen. Sikerült láthatóvá tennem magam híveim előtt hat napon át: nyakig a burján-irtásban, még holdvilágnál is a kaszálóban, a mindennapi küzdelemben, sikerben és sikertelenségben, a gyászban és lakodalomban, őszi hervadásban és tavaszi kikeletben, a háborús idők rettenetében és a béke áldásaiban. Köszönöm az Istennek, hogy mindig lelkész lehettem, nemcsak vasárnap. Talán ez másképp nem is lehet.

A palástot csak vasárnap veszem fel, vagy szertartások alatt, — de munkaruháim azokat a vállakat takarták, melyekre a palástot szabtam. Szószéki témát keresek kapával a kezemben is. Ha újságot olvasok is, a kapcsolatot keresem a mával mint lelkész. Ha tudományos eredményekről hallok, keresem a lehetőséget, hogy átültessem a szószéken a lelkekre. Tudom, hogy a hit igazságain kívül kevés illeszthető bele a szószék kereteibe, de a hit akkor találhat otthonra a mai világban, ha a mai tudás

nagyszerűségét felismeri, elismeri, a hívő lelkekben népszerűsíti. Ám az egyházi beszédben csak pillanatokot lehet szentelni a tudományosságának s olyan mértékben, ahogy azt megbírná a gyülekezet lelkülete.

— A prédikációt készíti elő a lelkemben, ha öreg, ős hajú embert látok a mezőn munka közben. Édesapámat juttatja eszembe s beszéd indul az apai küzdelemről, annak megbecsüléséről, értékeléséről. — Ha szorgos asszonyi kezek mozdulatát látom meg a palánták között, vagy a szénamezőn takarás közben, vagy látom, amint fáradt s mégis fürge léptekkel ebédet visz, édesanyám jut eszembe, kit az Isten nyugosztaljon és áldjon haló porában is, — és nem tudom kihagyni az anyai önfeláldozó életet a vasárnapi prédikációból. Nem mondhatom el minden ilyen hangulatban a beszédben, hogy „éjszaka font, nappal mosott“ — de mindig odahúzódik a sorok közé, vagy megül a gondolatok mélyén. Ilyenkor kész vagyok az elismerés glóriáját nyújtani az ő most élő sok-sok társa homloka köré. Jólesik az én szívemnek is ilyenkor az édesanyákat Isten gondviselő karjaiba ajánlani és jutalmat kérni Tőle számukra. Kész bennem a beszéd ilyenkor az asszonyi munkaerőről. Erről a munkaerőről, melyet a szeretet táplál és éltet. Erre felhívni a gyermeki lelkek figyelmét és lelkesíteni arra, hogy a szeretet önfeláldozásáért szeretettel adózzanak. — Lelkész vagyok akkor, mikor a tévében, rádióban, értekezleteken előadásokat hallok mindennapi életünkbe beleillő tárgyáról, a békemunkáról, a lelkiismeretességről, a jövő ragyogó kilátásairól. Jegyzeteim tanúskodnak arról, hogy amit ilyenkor hallok, már a szószerkekre képzelem magam vele, mert egy új evangéliummal, mely örömet szerez hűveimnek, jobb belátásra készíti azt, aki eltévedt, felvillanyozza azt, aki tán alaptalanul elcsüggedt, világos látást ad annak, aki nem látott elég világosan mostanig, és megbecsülést szerez a szószerkezemnek... engem pedig megnyugtatt azzal, hogy hasznos munkát végzek szóval és írással is.

A készülésre alkalom az is, ha rövidebb-hosszabb utakat kell megtennem. Társas gépkocsin nemegyszer találtam beszéd-témára az utasok beszédét hallva, vagy velük folytatott beszélgetés közben. Egy-egy történetet hallok, mely kitűnő illusztráció lesz valamelyik beszédemben. Ha van nálam papír s ceruza, igyekszem lejegyezni, hogy otthon a gyűjteményembe felvegyem. Gyalogos útjaim is sokszor hoztak össze útitársakkal, akik annyi gondolatot adtak, amennyit talán ennyi ideig való olvasással sem szerezhettem volna. Van úgy is azonban, hogy a magány termékenyíti meg lelkemet. Ilyenkor, ha éppen egymagam megyek valahová, igyekszem megőrizni a magányomat. Távoli szórványokba sokszor kellett mennem szolgálattevésre. Viszem magamban a gondolatomat, melyet, ha volt alkalmam, leírtam, de az alkalomhoz mértén alakítom apostoli utamon; ha nem írtam még le, új gondolatokkal akarom gazdagítani, értelmesre csiszolni, utat egyengetni a szívek és lelkek, az értelem és érzelem felé. Ritkán esett meg, de volt rá alkalom, hogy nem kívántam emberi társat magam mellé. Nem akartam másfelé siklatni gondolatom vonatát, nehogy vakvágányra jussak vele és célt tévesszek beszédemmel. Még magam is mosolygok magamon, hogy miként gyorsítottam meg lép-teimet vagy éppen futottam, ha nem láttak, hogy a hátul jövők el ne érjenek, vagy hogy miként igyekeztem lassabban menni, hogy az előttem menőket utol ne érjem... Hiszem, hogy a jó Isten megbocsátja az ilyen emberkerülő szándékomat is... azért, hogy gondolatommal és azzal, aki azokat adja és megszenteli, az Istennel akartam maradni.

Hadd írjak be ide egy ilyen alkalmat.

Ma, október 31-én, amikor ezt az előadást írom, elvégeztem az istentiszteletet vadadi szószerűen de. 11 órakor. Mint minden vasárnap, Iszlóban is szolgálnom kell. Ennek érdekében egy derékszögű hegyen át háromnegyedórás utat kell megtennem. A mai beszédemet a halottak napja előtti napon már kialakítottam magamban. Holnap azonban halottak napja. Ezen gondolkozom. Mit fogok mondani? Mit fogok leírni előre az elmondandó gondolatokból? Egész úton ezen fogok gondolkozni.

Két temetőnk között visz el az út.

Arrafelé a kicsi temetőn át vettem utamat. Szememmel, kezemmel simogattam a sírköveket. Egy-két szót váltottam néhány hívemmel, kik rendezgetik holnapra a sírokat. Visszafelé jövet a nagy temetőben kerestem a textust és az ihletet azok között, akik már nincsenek. Itt-ott meggyökerezik a lábam: a halott fogja meg. Megállok egy fiatal anya sírja mellett. Ősz öregemberként temettem el néhai férjét vagy két esztenedeje.

— Meghalt láthatatlan csecsemőjével 1923. I. 26 — olvasom, s tudom, hogy egy és fél esztendei házasság után történt a tragikus halál. A sírfelirata halottak napi beszédbe illő. Lemásolom: — Letört szép virág, / Alig volt reggele, / Mennyi öröm s remény / Enyészett el vele. / Szülőid és férjed / Azt kívánják néked, / Legyen zavartalan / A te pihe-nésed.

Miután a másolást befejeztem, felnézek. A sírokon járnak szemsugaraim. Előre látom, hogy holnap miként lesznek kivilágítva ezek a sírok. Száz család ötezernyi gyertyát gyújt meg. Ez az elképzelt ötezer-gyertyafényerős világosság melengeti a holnap vigasztaló szavait.

— Mennyi sír! Mennyi emberi fáradság, szenvedés, erény, bűn, áldozat, felemelkedés, bukás, siker, összeomlott remény, megvalósított vagy félbeszakadt terv, s mind ide van eltemetve. Vannak sírok, melyeket gondoznak, mert élnek még a hozzátartozók. De hány van olyan, mely besüppedt már. Nem látszanak, de tudom, hogy vannak. Várossá nőttek már a kis falu felett. És évente egyszer, mintha e néma város lakói küldenének üzenetet a felvilágba, kigyúl a fény a temetőben. Tudom, a fény nem alulról jő. Tudom, hogy élők gyújtották meg a gyertyákat a halottak emlékezetére. És mégis az az érzésem, mintha ők üzennének nekünk: Mi élünk, és ilyenkor együtt vagyunk veletek.

És élnek azok is, akikről már senki sem tud. De valaha, századokkal ezelőtt ebben a faluban éltek. Ugyanazt a földet szántották-vetették, mint a ma élők. Ugyanabból a földből nőtt ki a kenyérük, amelyikből a mostaniaké. Hát nem köt-e össze velük ez a gondolat? A mi testünk ugyanabból a földből formálódott, mint azoké a régi elporladtaké, s élet-erőnk csak azt folytatja, amit az övék folytatott valamikor.

S íme, nem kell már hozzá sok s kész a halottaknapra prédikációm. Nem kell érte messze menni; csak élni a magunk életét, s összefonni azt a rég-porladók örök életével.

A prédikációról való álmodásaimból felébredek. Megyek gyors léptekkel hazafele. Első dolgom lesz a lelkészi munkanaplóba beírni ennek az útnak az eredményeit. Este pedig nekifogok ennek a dolgozatnak a megírásához. Holnap este újra Iszlóban kell lennem, mert az iszlói temetőben is imám nyomán kell hogy csendesebb legyen a drága halottak örök álma s békésebb az élők lelki nyugalma. Mához egy hét pedig az

apostolok fogatával húsz kilométert teszek meg Ilyébe, Járába és vissza a halottakat siratók vigaszával. Semmi sem áll közelebb a lelkési munkához, mint élőnek a holtakról vigaszt árasztani. Most még elmondom, hogyan írtam meg egy vasárnapi egyházi beszédemet. Melyiket is vázoljam ide? A negyvenet meghaladta a vasárnapi beszédek száma novemberig. Veszem a legjellemzőbbet erre az évre. Megragadta a figyelmemet az idén az az intelem, melyet többször is hallottam:

— A mából a mának szóljon a keresztény lelkész. Éljen benne a világ a beszédünkben, hogy a szószéken is mi a világban éljünk. — De a rög alól is ezt hallom, amint idéztem is Balázs Ferenc szavait a bevezetésben.

Ilyenformán írom meg egyházi beszédeimet, ha tehetem. Ilyenformán készülök vasárnapról vasárnapra. Szent meggyőződésem, hogy készülni kell. A készületlenség íze majdnem mindig rajta van az egyházi beszédnek, még kiváló siker esetén is. És ha csak leráztuk magunkról mint vasárnapi nyűgöt azt a negyedórás beszédet, bizony üres kalászt vittünk Isten elé, és nem az élet búzájának kenyérével ettük gyülekezetünket. A lelkiismeret szónokai nem kellene hogy lelkiismeretlenek legyenek sohasem, tudva azt, hogy „minden szó épít, vagy rombol, jól vigyázz hát ajkaidra!”

Van ugyan egy újszövetségi utalás, mely szerint: — Ne aggodalmaskodjatok, hogy mi módon vagy mit szóljatok, mert megadatik néktek abban az órában, mi mondjatok. Mert nem ti vagytok, akik szóltok, hanem a ti Atyátoknak lelke az, aki szól ti bennetek. Ez az intelem a törvény előtt való védekezésre készíti fel ugyan a tanítványokat, de a lelkiismeretlen szószéki munkára nem csábíthat senkit. Jézus szüntelenül tanítványai felkészítésével foglalkozott. Mindig a lelki kincsek gyűjtésére ösztönözte őket. Aggodalmaskodnia nem kell a Jézus-tanítványnak afelől, hogy mit mondjon, ha felelnie kell, de ehhez ismernie kell az isteni törvény útját. Aggódnia nem kell, de ismernie kell az Írást, jobban, mint az írástudók és a farizeusok. Ki Jézus teológiáján jár, annak tudnia kell az aranyzabályt, a szeretet parancsolatát, a Hegyi beszédet, a Passiót, a tiszta hit alapelveit. Jézus hasonlatait, a négy evangélium tanítását — tudnia kell, mint a Miatyánkot! Világosan kell hogy álljon előtte az Apostolok Cselekedete, Pál levelei, legyen átítatva lelke a szeretet himnuszával, Jakab, Péter, János, Júdás levelei és a Jelenések könyve értékes részeivel. Mindezekhez pedig hozzá kell adnia a fejlődés eredményeit, benne kell élnie az emberiség szellemi kincstárában, nyitott szemmel kell járnia a mában, szüntelenül mosnia kell az aranyat az élet folyójában, készülnie kell az egyházi beszédre, mint ahogy készül a mag a kalászbán, a madár a tojásban, rádió-tv. műsor a stúdióban. Ezek után szól a biztató szó: ne aggodalmaskodjatok mi módon szóljatok. Ezek után adja meg a lélek az ihletést a szükséges órában.

Mint lelkész csak akkor vagyok nyugodt, ha megírtam a beszédemet.

Mindig Petőfi Sándor jut eszembe, aki egész úton hazafelé azon gondolkodott, miként fogja szólítani rég nem látott anyját, és bár számtalan szebbnél szebb gondolat jutott eszébe, mikor rá került volna a sor, szótlanul csüggött az anyai ajkakon. Mi is sokat gondolkodunk a vasárnapi beszédnek, mégis megtörténik, hogy semmit sem mondunk el, még ha félóráig rakjuk is a szavakat egymás mellé, ha nem írtuk meg beszédünket. Mert beszélnünk kell, ha Isten elhozza a vasárnapot; szótlanul

csüggenünk nem lehet. Milyen boldog nyugalom számunkra, ha megírhattuk vasárnapi egyházi beszédünket! A megírt beszéd is lehet lapos és hatástalan, de legalább megtettük a tőlünk telhetőt, ha írásban is elkészültünk.

Írásra születni kell. Poeta non fit sed nascitur. Lelkészeknek is születni kell? Hát nem azért vállaltuk ezt az élethivatást, mert úgy éreztük, hogy arra születünk?

Így biztatom magam, ha írás közben megállok a mondat közepén s újra rádöbbenek, hogy nem születtem írónak, még beszédírónak sem.

Legyőzöm az önbizalom hiányát.

Hiszen nem vagyok magamra hagyatva ebben a munkában. Van kitől és van miből gondolatokat nyerjek, vannak segítőtársaim az ókortól napjainkig. Ha tollamról lekoptak a magasztos mondatok, fellapozom mindenekeelőtt a szentírást. Kölcsönveszek valamit Mózes tollából, azaz attól, aki az ő nevében szent sorokat rótt azokra a papiruszokra. Felékesítem írásomat a zsoltárok tollaival, a prédikátorokéval, az evangéliumok örök igazságaival... s erre megbicsaklott saját tollam is megindul, a magamba mártott ironom is szántja a papirost, s látom, hogy valóban bennem is van valami, ami jó, ami kell a szomjazóknak és az igazság éheseinek. Aztán látom, hogy ezen a világon minden író azért írt, hogy engem is segítsen a szószéki beszédírásban. A megholt és ma is élők ezrei jelentkeznek segítségemre történeteikkel, szép kifejezéseikkel, aforizmáikkal; a versekben ritmusokra, rímekre lépve járulnak íróasztalom elé, ha felnyitom a sorompót: az általuk írt könyvek lapjait. Nem plágium átvenni tőlük, amit ők találtak meg. Szent jogom közkincsnek tekinteni s a szószék magaslatáról szórni szét ezeket a valutákat, melyeknek nincs soha inflációjuk, sem konverziójuk, sem rozsdájuk-molyuk, elavulhatatlanok, és örökké megújítják, felfrissítik a lelkeket, mint az élő vizek forrásai.

Tanuló koromban azt az egyházi beszédet láttam jónak, hatásosnak, amelyikben szép hasonlatok is voltak. Amikor a teológiára kerültem, elkezdtem gyűjteni, mint mások is tették, az illusztrációkat. Az első füzetem jelmondatnak azt írtam: „Keresem, ami szent írás a Szentíráson kívül.“ Egyszer eljutott hozzám is az a latin mondás: „Nulla dies sine linea“, és amikor új füzetet nyitottam a gyűjteményemnek, arra ezt a jelszót írtam fel. Törekedtem is arra, hogy ne legyen nap, amikor valamit oda be nem írok. Amikor se szeri, se száma nem lett a sok feljegyzésnek, láttam, milyen kevés az igazi jó illusztráció, már batyuvá nőtt a halom, és mégis éppen az az egy-két hasonlat hiányzik, ami éppen kellene. Sokszor megtizedeltem a gyűjteményemet, hogy kisebb helyen férjenek el az igaziak, mégis sok van még, ami csak a létszámot szaporítja. De rengeteg rejtekhelyet sejtek és remélek még ma is a temérdek írások kazlában, amiért sokat-sokat kellene olvasni és jegyezni. Csak az Isten még időt adna rá és töretlen lelkesedést!

Aztán, ha egyszer betelik a mérték, akkor majd elmondom: beszélj és írdál én lelkem, mert sok esztendőre eltett javaid vannak. Ez az idő és ez az állapot azonban nem következhetik be, mert nagy és kimeríthetetlen a szellemi javak birodalma. Megelégszem hát azzal, hogy minden alkalomra legalább egy-két illusztrációm legyen, ami jó és célra vezető. Több nem is nagyon szükséges.

Hogyan írom meg hát vasárnapi egyházi beszédemet?

Időszerű gondolatot keresek a soron következő vasárnapra. Melengétem a lelkemben, s mikor életre kel, papirosra vetem. Igyekszem lelkesedni a kitűzött evangéliumomért, hogy híveimet is lelkesíthessem a templomi szent találkozón. Az előtarandó hitigazsághoz, erkölcsi mondanivalóhoz bizonyítást keresek először a Bibliából, majd a mindennapi életből vagy irodalomból. Át-át vizsgálom a közölnivalóimat, kipróbálom magamban, hogy megegyeznek-e a keresztyeni és unitárius szellemmel.

A beszédszerkesztés formái különbözőek. A vasöntő nem használ mindig egy ugyanazon formát, hanem mindig a legmegfelelőbbet, azt, ami éppen szükséges és célra vezető.

Nem hiszem és nem áltatom magam azzal, hogy jó beszédíró vagyok. Ettől nagyon-nagyon messze állok. De a vágy és a jóakarát megvan még mindig bennem, hogy a tőlem telhető legjobbat adjam. Remélem, hogy a legjobb beszédemet még nem írtam meg és nem mondtam el. Mindig kérem Istent, hogy ebben a hitemben tartson meg, és segítsen maradéktalanul betöltenem hivatásomat.

DR. MOLNAR ISTVÁN

AZ ÉNLAKI UNITÁRIUS MŰEMLÉK-TEPLOM 1976. ÉVI JAVÍTÁSA

Hargita megye Szocialista Művelődési és Nevelési Tanácsa, valamint a Nemzeti Kulturális Javak Megyei Hivatala alulírottat bírta meg azzal, hogy a templom tervbe vett javítási munkálatait megelőzően — a műemlékvédelmi előírásoknak megfelelően — a szükséges régészeti kutatásokat végezze el, s a javítás menetét is kísérje figyelemmel.¹

A javítás fő célkitűzése az 1961-ben lerakott — de azóta gombától fertőzött — deszkapadló kicserélése volt. Ugyanis attól lehetett tartani, hogy a korhasztó gombák nemcsak a templom fából készített berendezési tárgyainak, építészeti elemeinek épségét veszélyeztetni, hanem az igen jelentős rovásírásos és népművészeti motívumokkal díszített kazettás fennyezetet is megtámadhatják. A padló kicserélésével egyidejűleg a templom megrongálódott falazatainak javítását is előirányozták: külső-belső vakolás; a falak tövére, alapozására — különösen az északi fal mentén — nehezedő földfeltöltődés eltávolítása, részben a nyomás, részben pedig az alapozást és a falazatot bomlasztó talajnedvesség további beszívódásának a megszüntetéséért.

A templom belső kutatása

A javítási terv fő célkitűzéséhez igazodva, első feladatként a templom eredeti járósintjének fekvését és hajdani padlózatának anyagát kellett megállapítanunk. Ezeknek meghatározására — miután a padokat szétbontottuk és a deszkapadlót felszedtük — a templom déli ajtója irányában a hajó belső területén 1,5×2,0 m-es kazettát nyitottunk (1. ábra, 1. sz. kazetta). A deszkapadló alatti törmeléket kihordva és az ajtóküszöb utólagosan lerakott deszkaborítását is lebontva, előbukkant az ere-